

Enkele gedachten over de oorsprong van het kwaad (2)

Mr. A.Manussen

In onze vorige brochure hebben wij, na Schriftonderzoek geconstateerd hoe "boze geesten Gods dienaren kunnen zijn" en dat men althans niet, bij een nuchtere beschouwing van Jes. 13-14 of Ezech. 28, op grond van het in die hoofdstukken medegedeelde, Satan als een aanvankelijk goede en eerst later tot tegenstander vervallen engel kan aanmerken. Het O.Testament geeft verder aan deze overgeleverde leer geen steun.

Hoe is het nu met het Nieuwe Testament ten aanzien van de leer aangaande Satans "val" gesteld? Dat Satan er is, dat hij zich dan ook en daarna als een geweldige "tegenwerker Gods" blijft manifesteren, daarover zijn we het natuurlijk wel eens. Maar de vraag blijft: wat leert het N.T. over zijn "val", van medewerker tot tegenwerker Gods?

Ook hier moet het antwoord luiden: het N. Testamant licht ons niet in aangaande deze val. De Schrift zegt daar o.a. wèl: dat Satan zondigt "van de beginne" (1 Joh. 3:8) en dat hij een mensenmoorder is van de beginne (Joh. 8:44a). Satan is dus "van de beginne", reeds naar zijn karakter, een mensenmoorder en een wezen dat zondigt.

Onverschillig of men nu aanneemt dat het hemelse wezen, dat later als "satan" (= tegenstander) optreedt, aanvankelijk "recht" geschapen is geweest en dat hij eerst later (in elk geval vóór Adam en Eva) door God tot tegenstander is gesteld en hij met zijn boden onder Gods bestel hun heersersambt (Grieks: *archè*, zie grondtekst Judas, vs. 6) hebben losgelaten, - òf dat (men aanneemt dat Satan reeds) onmiddellijk als "Satan" is geschapen, ... het maakt practisch weinig uit hoe men dit onnaspeurlijk onderdeel dezer als het ware "prae-historische gebeurtenis" opvat. Als men maar goed voor ogen houdt dat volgens 1 Tim. 3:6 de directe aanleiding van zijn "tot-satan-stelling" in opgeblazenheid (=hoogmoed) heeft gelegen en dat hij in elk geval van zijn satans-aanvang af (d.i. van het begin zijner sataniteit af) dus vóór Adam en onder Gods bestel, een mensenmoorder, een Gode-tegenstrevend en zondigend wezen is geweest.

Een fout in de Statenvertaling

Ik kom straks op de hoogstbelangrijke betekenis van het woord "zondigen" terug. Maar eerst moet ik, in verband met bovenstaande alinea, een belangrijke en tot veel misverstand geleid hebbende fout der Statenvertaling herstellen als deze in Joh. 8:44 de Here Jezus aangaande Satan doet zeggen: "dat hij in de waarheid niet

OORSPRONG VAN HET KWAAD

staande is gebleven." Indien deze vertaling juist ware, dan zou men kunnen concluderen dat Satan aanvankelijk "in de waarheid stond", doch er niet in is blijven staan; - deze tekst zou dan voor een "val van Satan" kunnen pleiten. Maar, - de Griekse grondtekst heeft hier het perfectum van het werkwoord *histèmi*; deze griekse vorm, in de tekst dus weergegeven door *hestèken*, doet ons zien dat Jezus hier aangaande Satan heeft gezegd: "hij hééft in de waarheid niet gestaan." Ieder zal terstond begrijpen dat dit iets geheel anders is. Satan heeft niet in de waarheid gestaan, dus hij is gedurende zijn ganse bestaan als Satan altijd een leugenaar geweest. "Geen waarheid is in hem", zegt vs 45 slot. En dit is niet alzo omdat hij uit de waarheid is "gevallen", neen, hij heeft er niet in gestaan! Volledigheidshalve merk ik hier nog op dat sommige nieuwe vertalingen hier bij de overzetting een zg. voorzichtige oplossing hebben gezocht door te vertalen: "en hij (satan) staat niet in de waarheid." Ik erken, dit is, grammaticaal-, óók verdedigbaar. Maar het brengt de zaak waarom het hier gaat, nl. de vraag of Satan voorheen recht stond en later "gevallen" is, geen stap verder. De door mij hier bedoelde nieuwe vertalingen durven het blijkbaar met de onjuiste overzetting der Stat.Vert. toch óók al niet meer aan.

Resumerend kan ik dus zeggen dat Joh. 8:44 niets gedecideerds kan zeggen ten gunste van de leer van "Satans val"; - men kan veilig blijven stellen dat hij òf altijd "tegenwerker" is geweest, òf althans dat hij dit is geworden van het tijdstip af waarop God, buiten Wiens bestel er niets geschiedt en ook niets kan geschieden, hem dáártoe inzette.- Zelfs al zou men het probleem willen oplossen door te beweren dat Satan (of mens) vóór de val een "vrije wil" hebben bezeten om tegenover God of anderen goed of kwaad te doen, dan nòg blijft de vraag: "vanwáár kwam dan dit "kwaad" dat deze schepsels bij zg. "vrije keus" zouden vermogen te doen of te laten??" Voorwaar, het aannemen van een "vrije wil" tot het doen van goed of kwaad lost dit probleem niet op, aangezien de termen, waarin deze probleemstelling is vervat, implicite erkennen dat reeds in de zg. "staat der rechtheid" dus voor de val, "het kwaad" als mógelijk vrijwillig keuze-object aanwezig moet zijn geweest.

Al het tot hiertoe besprokene over Satans "val" thans samenvattend, kom ik opnieuw tot hetgeen ik reeds in een eerdere brochure schreef.- "Satan is een knecht van God, door Hem gesteld om (gedurende de aionen, dus tijdelijk) Zijn tegenstander te zijn". Alles moet in het Plan Gods, tot Gods eer en ter betoning van Zijn rechtvaardigheid en liefde, medewerken. Strikt genomen is dus de directe tegenwerker óók een der indirecte medewerkers. - Met de nodige eerbied durf ik de volgende (overigens zeer onvolkomen) vergelijking stellen: gelijk een schaakmeester van wereld-formaat zijn sterkte en roem slechts dan tot volledige openbaring zal kunnen brengen en slechts dan als "de onoverwinbare" te voorschijn zal kunnen treden indien hij zich gaat meten met de méést sterke tegenstander ter wereld,- zò is het ook een Gode voor altijd verheerlijkende "werkwijze" dat Hij Zijn plannen een tijdlang laat bestrijden, laat tegenstaan, laat

doorkruisen en schijnbaar in verwarring brengen door de meest geharde tegenstander, die Hij Zich daartoe Zelf heeft geschapen, gesteld, bewapend en van alle mogelijk moderne "apparatuur" voorzien, - om hem daarna eigenlijk en openlijk schaakmat te zetten, over hem te zegepralen en voor immer, voor de ogen Zijner ganse schepping, tot aller heil en vreugde, als de enige, gadeloze Almacht en Liefde, te triomferen! - Ziet in verband met deze gedachte ook nog eens na: Rom. 9:17, een tekst waar ge een hieraan sterk verwante gedachte door Paulus vindt vermeld.

Wij weten wel dat deze uiteindelijke en volkomen triomf nog in een naar onze maatstaven zeer ver verschiet ligt en dat zij zich eerst in de loop van verschillende fasen (bedelingen, aionen, tijdperken) zal verwerkelijken. Doch Christus licht ons, in Luk.10:18, een tipje op van de sluier van een dezer toekomstige fasen. Toen nl. (zie vs 17) "de zeventig, opgetogen van hun nog maar slechts zeer beperkt zendingsterrein terugkeerden en uitriepen:"Heer, ook de daemonen onderwerpen zich aan ons in Uw naam", - sprak Hij, met het oog op Zijn toekomstige overwinning dit merkbare woord: "Ik zag de Satan, als een bliksem uit de hemel vallen." Dit woord kan, blijkens het tekstverband niet met het oog op het verleden zijn gesproken; het was, gezien in samenhang van vs 17 en, 19, een profetie! "Uit den hemel gevallen", dat is: "uit de hoogte zijner macht neerstorten." Jezus geeft hier te kennen dat, terwijl de zeventig uitgezonden discipelen in Zijn naam en met zulke heerlijke resultaten werkzaam waren, Hij de aanstaande val van alles wat zich vijandig tegen God verhief, profetisch in de geest had aanschouwd. Later geeft Openb.12, immers óók een profetisch woord, niet zonder verband met Jezus' woord in Luk. 10:18, verschillende aanwijzingen, doch dit onderwerp valt thans buiten mijn bestek. Genoeg zij de aanduiding dat Luk. 10:18 blijkbaar niet over Satans val in het verleden, doch wel over zijn nederlaag in het verloop van nieuwe fasen in de ontwikkeling van Gods plan der eeuwen.

Hiermede neem ik nu voorlopig afscheid van de Satan, als wezen waarin het kwaad zich concentreert, om nu meer het kwaad zèlf onder de loupe te nemen en, waarop het vóór alles aankomt, het begrip ZONDE te ontleden, ten einde ook dienaangaande een groot misverstand op te heffen.

Vanwaar het kwaad?

Immers, men zou zich er veel gemakkelijker mee kunnen verzoenen, op grond der Schrift, Satan als een "geschapen knecht Gods" te aanvaarden, indien het kwaad, "de zonde" kon worden verklaard als niet te zijn uit GOD! Met "Satan" als door God Zelf tijdelijk gesteld tegenwèrker zou men nog wel genoeg kunnen nemen, doch - het kwaad dan, de zonde, is God dáárvan dan óók de Auteur? Dit probleem dat weer samenhangt met andere problemen, met de Raad Gods, de vóórwetenschap Gods, de toelating Gods, de Gods-rechtvaardiging (de zg. theodicee) alsook met het eeuwenoude geschil tussen het gevoelen dat bóven de

OORSPRONG VAN HET KWAAD

val naspeuren wil tegenover het gevoelen dat bij zijn onderzoek beneden de val wenst te blijven, (dit betreft de strijd tussen het zg.supra- en infra-lapsarisme!) - ziet, lezers, dit alles toont wel aan hoe uiterst moeilijk het steeds is geweest hier een "verklaring" te geven die aan het godsdienstig gevoelen der dogmatische Christenen voldoet. Dit alles is zó moeilijk voor "het gevoel" te verstaan dat zelfs verschillende Synodes der "Gereformeerde Kerken" (anders op 't gebied van dogmatische stellingen en leertucht voor geen klein gerucht vervaard!), gemeend hebben hier zeer bescheiden te moeten optreden, - zo b.v. ten opzichte van supra- en infra-lapsarisme. De beroemde Voetius heeft gemeend een verzoening tussen die twee tot stand te kunnen brengen, - tevergeefs! A.Kuyper Sr. en ook Bavinck zijn van oordeel dat "beide opvattingen in het raam der Ger.Belijdenis hun plaats kunnen innemen" en uitspraken van Synoden der Geref.Kerken hebben béide opvattingen geëerbiedigd. De Utr. Synode van 1905 voegde hier echter de waarschuwing bij: "dergelijke diepgaande leerstukken, die het verstand der eenvoudigen zeer verre te boven gaan, zo weinig mogelijk op de kansel te brengen" enz. Een soortgelijke beslissing heeft, in 1908, de Synode der Christ.Geref.Kerk van N.Amerika genomen.

Ik vermeld deze bijzonderheden om mijn lezers te doen zien hoe gróót het verschil is van gevoelen t.a.v. vraagstukken die rechtstreeks of zijdelings betrekking hebben op de vraag: "vanwaar is het kwaad?"

Sommige Schriftonderzoekers hebben de moed, principieel brekend met alle (in het menselijk subjectivisme wortelende) gevoelsbezwaren, regelrecht te komen tot de Schriftuurlijk zeer goed te verdedigen conclusie: "het kwaad is door God toegelaten en Hij gebruikt het ter volvoering Zijner goede en tot universele heerlijkheid leidende doeleinden."

Deze niets-ontziende formulering is te aanvaarden indien men zich niet langer aanmatigt de Allerhoogste onze menselijke maatstaven van "goed en kwaad" aan te leggen. Deze menselijke maatstaven zijn inderdaad zeer goed (ziet o.a. Rom. 7:12), doch men moet daarbij nooit vergeten dat hetgeen Schrift en het geweten als "kwaad" formuleren, niets anders is dan hetgeen God voor òns MENSEN, maatgevend heeft gesteld. God houdt zich er Zelf óók wel aan, doch dit laatste slechts voor zover het de schepping betreft. De zoëven door mij aangeduide maatstaven zijn geen normen waaraan de Schepper Zelf bij de uitvoering Zijner soevereine raadsbesluiten is gebonden. Het moge u, lezers, niet te moeilijk vallen het woord van Jesaja 55:9 op zeer hoog niveau te leren beschouwen en te verstaan. God zegt daar, bij monde van Jesaja, een woord dat in draagwijdte verre uitgaat boven en buiten de kring der in die tekst direct toegesproken Israëlieten: "Want zoals de hemelen hoger zijn dan de aarde, zo zijn Mijne wegen hoger dan uw wegen en Mijn gedachten hoger dan uw gedachten."

Hier past ons dus wel zeer bijzonder de uitroep: "ik kan er niet bij!" Welnu, ook ten aanzien van de voor ons, nietige schepselen gestelde Goddelijke wetten, normen en Goddelijke gedragingen geldt dit woord.

Wij moeten echter kunnen verstaan dat anderen deze visie (wegens hun "religieus gevoel", dat bij hen sterker spreekt dan de gezindheid zich zwijgend te buigen voor hetgeen Schrift, geschiedenis en wetenschap elke dag leren en bevestigen), op de hierboven geschetste wijze niet willen aanvaarden. Het is hun ten enenmale onmogelijk om aan te nemen dat er enige associatie zou bestaan tussen "het reine Wezen Gods" en "de zonde". Zulk een combinatie krast zo met de (voor mensen gegeven) menselijke begrippen aangaande goed en kwaad, reinheid en vuilheid, ongerechtigheid en "heiligheid", dat het ongetwijfeld zware probleem door hen wordt "opgelost" door allerlei kunstmatige structuren, zoals "de leer der vóórwetendheid en toelating Gods, e.d., welke dogmatische en soms op zeer ingewikkelde wijze geformuleerde en verdedigde stelsels de moeilijkheid slechts verplaatsen, doch niet oplossen. Want wat deze vernuftig en met goede bedoelingen gelanceerde voorstellingen trachten te bereiken, stuit altijd weer af op het nuchtere feit dat zij, om de reinheid en rechtvaardigheid Gods op hun wijze veilig te stellen, anderzijds schromelijk te kort doen aan Zijn Almacht en aan de centraal te stellen waarheid: dat er in het heeal NIETS ontsnapt aan ZIJN BESTEL, dat Hij niet alleen het oorzakelijk verband legt tussen kwaad en straf, maar dat Hij Zelf bovendien de OORSPRONG ALLER DINGEN is. Want als Hij dit niet zou zijn, dan zou Hij wel een "rein en goed wezen zijn, doch niet tevens de gadeloos almachtige God zonder Wie NIETS kan ontstaan, zelfs niet onder de krachten die Hem wederstreven! En zó, dus in laatstgenoemde zin, moeten wij Hem ons toch denken, - anders houdt God op DE IMMANENTE GOD (de onmetelijke grote God) te zijn!

In bovenstaande regelen heb ik getracht u althans iets te laten zien van het loodzware probleem, ten aanzien waarvan beide partijen zich op de Schrift beroepen, terwijl toch eigenlijk dikwijls, ongemerkt, de gevoels- en karakterinstelling bij verschillende strijders de maatgevende achtergrond is hunner beschouwing bij de groepering van Bijbeltekst, en argumenten.

Is hier, op Schriftuurlijke basis, synthese mogelijk? Is er toenadering tussen de waarheidskern in beide opvattingen bestaanbaar? Kunnen absolute reinheid en absolute Albeschikking in eenzelfde Wezen Gods met elkander worden verzoend?

Het begrip zonde

Nu ik de probleemetelling, zij het dan uiterst beknopt, heb gegeven, wil ik mij biddend wagen aan het stamelen van enige woorden over de oplossing ervan. En dan begin ik, zoals ik reeds heb aangekondigd, met het wegnemen van een groot misverstand nopens de betekenis van het begrip "zonde".

Bijna allen die met verontwaardiging afwijzen dat "God de auteur der zonde" is, missen een volledig inzicht in hetgeen de Griekse grondtekst onder zonde verstaat. Het grondwoord luidt: "*hamartia*". Doorgaans begaat men nu de fout er alleen maar onder te verstaan: zedelijk kwaad. Doch dit is slechts één der

OORSPRONG VAN HET KWAAD

betekenissen, want het genoemde woord beduidt oorspronkelijk: doelmissen. Het was een zeer gewoon woord, ook bij de griekse sportbeoefening in gebruik, waarmee werd bedoeld: het falen, dus niet treffen, niet raken, niet bereiken, van het bij een wedstrijd (of arbeid-) gestelde doel. Dit "doelmissen" is, ik herhaal het, niet de enige betekenis van het woord; - die dit zou stellen heeft het óók weer mis, want ten aanzien van de mens in 't algemeen behoort tot het wezen der *hamartia* (zonde) voorzeker óók de "*anomia*", d. i. de wetteloosheid of wetsverloochening, door de St.Vert. in 1 Joh.3:4 "de ongerechtigheid" genoemd en in elk geval ook in de grondtekst dáár identiek geacht met de zonde.

Wij hebben dus nu twee betekenissen gevonden voor het begrip "zonde", nl. een algemene betekenis: doelmissen en een bijzondere betekenis: wetsverloochening, wetsverzaking, kortom: het kwaaddoen (gr. *anomia*).

Nu erkent men bij enig nadenken onmiddellijk dat beide betekenissen van "*hamartia*" stellig op de mens betrekking hebben; want de mens is nu eenmaal een kwaaddoener, een tegen God zich verzettend levend wezen. Maar tevens is die mens, zoals ieder denkend lezer grif zal toegeven, ook een doelmissen. Van de jeugd aan, zowel bij de enkele mens als bij de gehele mensheid, zien wij één groot, gestadig, zeer tragisch en tot de vreselijkste ellenden leidend doelmissen. Wat is er van deze vroegere "beeldrager Gods" geworden? Ziet o.a. Rom. 1:18-32; ziet naar de doelmissende wereldorganisaties en vredesconferenties der "verenigde heidenen" (natiën, volken, *ethnoi*) rondom u. Inplaats van welslagen en heerlijkheid (indien er geen *hamartia*, dus geen zonde, als "doelmissen" zou zijn), is thans allerlei falen, mislukking, ellende, nood en dood 's mensen deel geworden. Indien God aan Zijn schepping geen genade komt te bewijzen, dan missen schepping en schepsel hun doel! – U zult dit ten volle met mij eens zijn.

God zondigt niet

Maar...kunt ge nu van God zeggen dat Hij Zijn doel mist? Dát zal niemand durven beweren, neen, hierover zijn wij het allen óók wel eens: Gods Raad zal bestaan, (Jes.46:10; Ps.33:10; Handel.2:23; 4:28; 13:36; Ef.1:11). Hij werkt alles naar "het raadsbesluit van Zijn wil". Hij, de almachtige, tevens soevereine God, kán dus niet "zondigen", d.w.z. Hij kan ZIJN DOEL nooit missen. – Die nimmer falende Raad Gods wordt ook dikwijls "Besluit Gods" genoemd, ziet Ps.2:7, Zef.2:1, Luk.22:22. Soms heet het ook "voornemen" (Jerem.4:28). Elders weer "plan" (gr. *prothesis*), ziet o.a. Rom.8:28, 9:11, Ef.3:11. Op nog andere plaatsen heet het in de vertalingen weer: verordening, of vóórverordineren, of "bestemmen" (Luk.22:29, Hand.13:48, Rom.8:29 en 30). De N.Vert. spreekt ook van "beschikken", hetgeen hier hetzelfde betekent. Nogmaals: durft iemand na lezing der Schriftwoorden (ik noemde er slechts zeer weinige) beweren dat God de Zich gestelde doeleinden ooit zal missen? "Neen, zult ge mij toevoegen, de Almachtige en alwijze God kan Zijn doel niet missen."

Juist; maar door dit nu gezamenlijk als gelovigen te erkennen, zijn we al een heel stuk nader tot elkaar gekomen, want allen zijn we het er dan over eens: God kan niet "zondigen" in de enige, voor Hem mogelijk geldende betekenis van dat woord, nl.: Hij kan geen "doelmissier" zijn of worden. Hij faalt nooit; Hij zal slagen in Zijn tweeledig einddoel:

1e. de redding van het ganse heelal (Kol.1:16 en 20);

2e. het allen uiteindelijk tot erkenning brengen dat Hij is de vlekkeloos Reine, de Liefde, de Rechtvaardige (Rom.3:4, Filipp.2:6-11, Op.5:12-14, e.a.).

En nu behoort Satan (de tegenwerker) en nu behoort ook het kwaad mede tot de apparatuur, tot het gereedschap, tot de middelen waardoor de alwijze, algoede en gadeloos sterke God dit aller heil omvattend doel zal bereiken. Deze weg daartoe is nu eenmaal door Zijn vrijmachtig, soeverein welbehagen gekozen en gij, lezers, zult Hem dáárbij toch zeker niet durven bedillen? Als het bovenvermeld tweeledig heerlijk resultaat maar bereikt wordt, moet gij de alwijze God vrijlaten in de keuze Zijner middelen.

Pottenbakker en leem

Ik ga dit u weer duidelijk maken met een voorbeeld. Toen in vroeger tijden het ambacht nog in hoge ere stond, kocht een vakman, bv. een smid, niet in een of andere winkel zo maar een partij gereedschap, nee, deze vakman was tevens zijn eigen gereedschapmaker. Het was zo: eerst ontstond vakbekwaamheid, daarna volgde vervaardiging van het werktuig (door de smid zelf) en eerst daarna kwam het werkstuk, dus het eindproduct tot stand. Een enkele maal komt het ook tháns zelfs nog wel voor, in heel moeilijke gevallen en bij zeer ingewikkelde, speciale werkstukken, dat tot het verkrijgen van een bepaald resultaat geen gewoon stuk gereedschap dienen kan, nee, dan moet eerst het gereedschap apart gemaakt worden dat speciaal (en misschien slechts éénmaal) voor dat bepaald eindproduct beslist nodig is. Denk ook bv. aan een orthopedische schoenmaker, die eerst met veel zorg de speciale leest moet vervaardigen of doen vervaardigen, wil hij voor een bepaalde voet de juist passende schoen verkrijgen. Bedenk: al dat vooraf verrichte werk is alléén gericht op het eindresultaat.

Welnu, zo heeft ook de alwijze God Zijn subliem doel met de schepping, n.l. dat zij alle Gods deugden eindeloos zal kennen, erkennen, dóórkennen en Hem daarvoor eindeloos en met mateloze vreugde zal loven en prijzen. Dit doel is nu het eindresultaat, het werkstuk, het "eindproduct", dat God, gedurende de tijdelijke "eeuwen", bezig is te vervaardigen, op welk eindresultaat Hij dus doelbewust aanstuurt en dat Hij dus zéker zal bereiken (want Hij is immers géén doelmissier, Hij "zondigt" niet). Maar tot het bereiken van dit zeer uitzonderlijk

OORSPRONG VAN HET KWAAD

resultaat "vervaardigde" God Zich (leest nog eens het voorbeeld uit de vorige alinea), zeer uitzonderlijke, speciale apparaten, soms éénmalig, soms ook meermalig en dikwijls zelfs millioenvoudig te gebruiken tot Zijn enig door mij (zie boven) aangegeven tweeledig doel. Zo schiep Hij zich de smid (voor productieve arbeid), maar Hij schiep zich ook de verduisterder (tot destructieve arbeid), ziet Jes. 54:16. Zo is Hij de grote pottenbakker en alle schepsel is als leem; ja nog veel sterker: de menselijke pottenbakker heeft slechts zeggenschap over de structuur van het vat, doch de goddelijke Pottenbakker heeft én het leem én het vat vervaardigd! Welnu, zo behoren ook de tegenwerker (Satan) en "het kwaad" tot het werkgereedschap, tot het instrumentarium Gods en opdat nu dit werkgereedschap door Hem zou kunnen worden gebruikt, heeft Hij het eerst Zelf moeten vervaardigen, of, wat praktisch op hetzelfde neerkomt, onder Zijn toelating of bestel doen ontstaan.

De beitelhouw en de sleuf, die het stalen werktuig in de zachtere substantie van het werkstuk maakt, moge "direct" op rekening van het werktuig komen, - dit neemt niet weg dat de maker en de hanteerder van het werktuig is en blijft de smid. Ook dit is weer een (gebrekkig) beeld van het Godsbestuur. "God is geen kwaaddoener!", zo roept ge verontwaardigd uit. Goed,...maar blijkens Schrift, geschiedenis en ervaring is het toch in elk geval zó: dat God de door Hem vervaardigde "vaten" toebereidt en als instrumenten hanteert tot het volvoeren van Zijn plannen (Rom.9:19-23).

Een paar voorbeelden. God laat een man als Faraó een tijdlang bestaan ... opdat Hij hem daarna zou overwinnen (ziet mijn beeld van de schaakmeester op blz.3) - en opdat Zijn grote naam bekend zou worden op de ganse aarde- (Ex.9:6, Rom.9:17). Let wel: het woordje "opdat" wijst steeds op het doel dat iemand door het in de vóórzin vermelde beoogt!

Met Sanherib, de verwaande koning van Assyrië, is het al niet anders, wat de voorbeschikking Gods aangaat; (leest 2 Kon. 18 en 19). Deze vorst beroemt zich er op, dat hij vele volkeren aan zich heeft onderworpen, doch in hoofdst.19:25 zegt God, dat Hij dit alles geformeerd heeft en dat de koning van Assyrië niets anders is dan een "gehuurd scheermes" (Jes.7:20), de "bijl", waarmede God houwt, de "zaag", die door God getrokken wordt, de "stok", die door God opgeheven wordt (Jes.10:15). Alles ter bereiking van Gods eigen oogmerken. U ziet het opnieuw; niet alleen hanteert God Zijn vijanden als scheer-, slag- en houwwerktuigen, doch vooraf scheidt (verwekt) Hij hen daartoe. Ziet nog eens Jes. 54:16. En het kan ook niet anders, want de Here heeft immers alles gewrocht om Zijns Zelfs wil (dus tot het doel dat Hij er mede beoogt!) - ja ook de goddeloze tot de dag des kwaads!" (Spr. 16:4).

En nu kan het wel zijn, mijn lezer, dat gij u daarbij maar moeilijk, of zelfs helemaal niet kunt of wilt neerleggen, ik kan dit niet helpen. Gij hebt de Schrift te nemen zoals zij luidt, met inachtname van symbolische opvatting slechts in die gevallen waar tekstinhoud en normaal spraakgebruik onafwijsbaar tot symbolische

opvatting dwingt; maar nogmaals: de symboliek moet dan ook onmiskenbaar uit de Schrift zelf blijken! Gij moogt die symboliek of allegorie er niet rechtstreeks of zijdelings gaan inleggen om een of ander antiek of door u geliefkoosd dogma te redden.

De vraag blijft dus: hééft God alles gewrocht om Zijns Zelfs wil? Ja of neen! En dan antwoordt de Schrift:ja!. En de goddeloze, is die dan óók door de Heer gewrocht om Zijns Zelfs wil, dus zònder dat die goddeloze tot deze praedispositie iets heeft toe- of afgedaan? Ja of neen! En dan zegt de Schrift opnieuw:ja! En dit stemt duidelijk overeen met tal van verbijsterende woorden uit die H.Schrift.

Ook ten aanzien van Adams nakomelingschap komt dit overduidelijk uit in de onwrichtbare termen van de griekse grondtekst van Rom. 5:19, waar te kennen wordt gegeven dat door de ongehoorzaamheid van Adam "de velen" tot zondaars zijn gesteld geworden (Gr.: *katestathésan*), doch dat evenzó door de gehoorzaamheid van Christus "de velen" tot rechtvaardigen zullen gesteld worden. (Gr. *katastathésonta*). In verband met Rom. 5:18 zijn "de velen" hier alle mensen.

De in bovenstaande alinea gegeven waarheid is van geweldige betekenis. De griekse grondtekst heeft immers in Rom. 5:19 tot tweemaal toe de uitdrukking "*hoi polloi*" en dit is:"de velen". De z.g. vertalingen trachten bijna alle aan de betekenis hiervan te kort te doen. Maar als wij onbevooroordeeld kennis nemen van de uitdrukking "*hoi polloi*" (de velen) en we bestuderen daarna het verband tussen vs 19 en vs 18, dan wordt het ons duidelijk dat "de velen" in vs 19 terugwijst op allen in vs 18, zodat wij tot onze grote blijdschap gaan zien:

- 1e. Adams ongehoorzaamheid - over alle mensen tot veroordeling (vers 18);
- 2e. Christus' gehoorzaamheid - evenééna over alle mensen tot levensrechtvaardigheid (vers 19).

En in beide gevallen worden "alle mensen" hiertoe gesteld. (Zie beide door mij gegeven grondtekstwoorden hierboven). De zondaar is dus zuiver passief bij elk dezer beide positie-bepalingen. God heeft dit gedaan, door eenvoudig bij de eerste positie-bepaling, nl.de tot-zondaar-stelling, Adam als representant der mensheid te laten optreden en bij de tweede positie-bepaling, nl. de rechtvaardiging, Christus als representant van die mensheid te stellen. De zondaar is niet door Adam tot zondaar gesteld, want God had immers aan Adam niet gezegd dat hij door het eten van de verboden vrucht al zijn nakomelingen tot zondaar zou maken. Adam wist hier niets van. Neen, God deed het.Hij maakte Adam tot een sterveling en volgens de door God gegeven "wet der erfelijkheid" werden alle nakomelingen Adams tot stervelingen en zondaars gesteld.

Maar gelukkig weten wij óók: God stelde ze niet tot zondaren opdat ze zondaren zouden blijven. Dezelfde schepselen, die in Adam tot zondaren zijn gesteld (allen dus!), zullen door de gehoorzaamheid van Christus tot

OORSPRONG VAN HET KWAAD

rechtvaardigen gesteld worden, - eveneens allen. Deze waarheid is onder sommigen mijner lezers overbekend, doch ik schrijf hier ook voor hen die het nog niet wisten! Bovendien was het er mij om te doen u een blik te laten slaan in de passiviteit (de lijdelijkheid) van het scepseel; in bepaalde aangelegenheden van het aller-grootste belang. Zij doen in het grote plan Gods precies datgene, waartoe zij bestemd en gesteld zijn. Zijn zij dan bewusteloze of redeloze trekpoppen? Neen, maar over deze vraag zal ik straks nog handelen.

Willoze automaten?

Als wij inzicht verkrijgen in de volle omvang der diepe waarheid van Kol.1:16 en 17, dan kunnen wij ook tot het inzicht komen dat het in de bedoeling Gods gelegen heeft een tijdperk van "mondigheid" te midden der schepping te doen ontstaan, opdat deze schepping van de zonde verlost zou worden, zodat langs deze weg God in Christus tot Zijn eer zou komen. Want Hij heeft de wereld geschapen in Christus (Kol.1:16). Ook Zijn plan der eeuwen is gemaakt in Christus (Ef.3:11); - om deze heilige spil beweegt zich alles gedurende deze "eeuwen". Opdat Christus als Lam zou openbaar worden en de ganse schepping eens eindeloos zou weten dat God "Liefde" is, dáárom moest de zonde komen! Zonder de zonde had de mensheid het Wezen Gods, dat Liefde is, nooit volledig leren kennen. De zonde heeft dus, met het oog op dit doel, zin en betekenis.

Tevens heeft God echter de mens een geweten gegeven, aan Israël bovendien de wet. Deze beide prediken de mens, dat hij niet moet zondigen. Dit moge paradoxaal klinken i.v.m. hetgeen ik hierboven juist schreef, doch in werkelijkheid is hier geen tegenstrijdigheid. Want zó doet God de "zielenood" geboren worden, die de strekking heeft de mens tot Christus uit te drijven. Als dit doel wordt bereikt, dan heeft de zonde haar betekenisvolle taak volbracht; - immers daar gaat het tenslotte om: God moet in Christus, in het Lam, verheerlijkt worden en gekend als de schuldverzoenende Liefde. Zonder "zonde" geen schuldbesef en zonder schuldbesef geen bewust genot in het geloof der schuldvergiffenis en zonder dit bewust genot der schuldvergiffenis geen Christusverheerlijking en zonder Christusverheerlijking geen (straks eindeloze) éénwording met het Vaderhart van de liefdevolle God.

Dit genade-proces (waarin "de zonde" dus een zeer zinvolle belangrijke rol speelt!), krijgt gedurende de huidige bedelingen reeds aanvankelijk zijn beslag bij de "uitverkorenen" (de *ekklèsia*, de Gemeente). Als echter eenmaal de volheid der eeuwen zal aanlichten, dán zal dit bij allen plaatsvinden. En méér dan "eeuwig", want eindeloos, zal dán de kennis en dus ook het genot der Liefde Gods zijn. Het kwaad zal dan zijn nuttige taak in Gods gereedschap hebben vervuld, want het doel is dan bereikt, het eindproduct, het werkstuk, waarom het toch maar te doen is, is dan voltooid.

In vergelijking met deze eindeloze "winst" zal het zeer kortstondige leed der zonde als in het niet verzinken! Nuchter bezien is, voor elk schepsel afzonderlijk, dit leed der zonde slechts een kortstondige periode, - immers is zij doorgaans véél kleiner dan de individueel te volbrengen aardse levenstijd! Als gelovigen worden wij geroepen over dit leed heen te zien en de eindeloos blijde "toekomst" méér in onze aandacht te betrekken dan het droevig, doch snel voorbijgaand, noodzakelijk "heden" (2 Kor. 4:17,18).

Nog een paar opmerkingen alvorens ik deze serie gedachten over de oorsprong van het kwaad voorlopig besluit.

Iemand zou kunnen vragen: waar blijft, in het kader van deze voorbeschikking Gods, de verantwoordelijkheid en de schuld van de mens? Worden deze hier niet verdoezeld?

Ik antwoord: verantwoordelijkheid en schuld blijven; - doch zij blijven slechts precies op de plaats waar God ze heeft gesteld, nl. op de terreinen van het ons geopenbaarde, waarop rekening zal worden gehouden met de ons gelaten vermogens, met ons "kunnen", naar beste weten.

Ik moge dit even verduidelijken. Het hier te volgen beginsel vindt men in Deut.29:29. Dit beginsel trekt een scherpe scheidingslijn tussen twee gebieden, nl. het verborgene en het geopenbaarde. In de Schrift is ons wél geopenbaard dat de Here "alles gewrocht heeft om Zijn Zelfs wil" en dat Hij alles bepaald heeft "naar de raad van Zijn wil", alsook dat wij tot zondaars (en dus tot schuldigen) zijn gesteld, - doch het blijft voor ons oog verborgen in hoever, in elk individueel geval, deze zelfde voorbeschikking Gods toch óók weer, naar onmiskenaar blijkt te moeten worden aangenomen, bepaalde gebieden aan onze eigen verantwoordelijkheid overlaat. De in de voorbeschikking verborgen geheimen mogen ons dus niet doen veronachtzamen hetgeen ons langs de weg van de geopenbaarde wil, evenééns van Godswege, en gelet op de ons ter beschikking gelaten wilsvermogens, wordt voorgehouden! Voor het praktisch leven moet terdege met het voor deze praktijk geopenbaarde rekening worden gehouden. Men mag niet elk ogenblik met de voorbeschikking en met het verborgene schermen, teneinde op deze wijze verantwoordelijkheid en schuld zelf van zich af te schuiven. "Het mogelijke ten goede" moet altijd worden beproefd. God gaf, wij zagen dit reeds, Zijn bevelen in wet, in scheppings-ordonnantien, in geschiedenis, in eigen en anderer ervaringen en in het geweten. God roept op al deze wijzen op tot de strijd tegen het kwaad, onverschillig of wij in die strijd slagen of niet! Want niet dat ik "zondaar" ben is mijn schuld (daartoe ben ik immers, tijdelijk, gesteld!); doch indien ik niet, naar de mij gelaten vermogens, tegen de zonde strijd, dan is dit mijn schuld. Derhalve gaat de uitkomst van de strijd tegen de zonde niet aan; - wij hebben echter allen wel terdege met de geopenbaarde "oproep tot strijden" naar vermogen rekening te houden. Doen wij dit niet, dan spreekt God, op verschillende wijzen, ook dus in het ontwakend geweten, opnieuw van "schuld", - maar dán van schuld waartoe men zichzelf stelt.

OORSPRONG VAN HET KWAAD

Hoe dit geopenbaarde zich nu precies verhoudt tot de verborgen vóórbeschikking, - dienaangaande licht God ons doorgaans niet in en dáármee hebben we derhalve niets te maken; het is een zaak die uitsluitend God aangaat. In dit verband dient te worden erkend: wij moeten dikwijls in ons leven constateren dat "Gods gedachten hoger zijn dan onze gedachten en Zijn wegen hoger dan de onze" (Jes.55:9), ja, dat Zijn oordelen, Zijn beschikkingen voor ons ondoordringelijk en Zijn wegen onnaspeurlijk zijn (Rom.11:33b). En ook is het voor menigeen een moeilijke zaak zich neer te leggen bij de diepe waarheid dat God alle mensen (niet alleen Israël) gedurende zekere tijd onder de zonde heeft besloten (ingesloten). Doch het drukkende van de moeilijkheid dezer problemen vervalst als we maar goed in het oog vatten de gedachte, neergelegd in het reeds vermelde Deut.29:29: het verborgene en het geopenbaarde. Ten aanzien van het dagelijks doen en laten, van het "praktisch leven" dus, eist God dat ik mij richt volgens de door Hem gestelde regelen en bevelen, die voor deze zijde van de "grensstreep" zijn gegeven. Aan deze zijde der in Deut.29:29 gestelde grensstreep komen begrippen als schuld, boete, oordeel, straf, zedelijke verantwoordelijkheid, zondebestrijding, strijd tegen Satan en zijn trawanten, enz. enz. volkomen tot hun recht, als behorende tot "het geopenbaarde", ook wel genoemd: het besluit des wils van God. Juist omdat God ons bindt aan een praktisch streng rekening houden met het gebied aan deze zijde van de grensstreep, moet ik de werken des Satans uit alle macht tegenstaan en houdt God mij aansprakelijk voor schuldig verzuim. Mede met het oog op deze zijde der grensstreep is óók de Zoon Gods geopenbaard "opdat Hij de werken des duivels zou verbreken." (1 Joh. 3:6b).

Naast en boven hetgeen ik "het gebied aan deze zijde van de grensstreep" heb genoemd (dus het gebied van het geopenbaarde, het gebied van de invloed van het "besluit des wils van God", het terrein dus waarop God ons door het geweten verantwoordelijk stelt voor onze levenshouding tegenover Zijne ordonnantiën in Wet en geweten) - daarnaast en daarbóven staat echter "het besluit des raads van God", - het gebied van het voor ons begrip goeddeels verborgene, het gebied dus aan gene zijde van de grensstreep.

Hoe God het geopenbaarde en het verborgene met elkander zal doen rijmen, dat is Zijn zaak. Hij is immers "de alleen wijze God" (Rom.16:27, 1 Tim.1:17, Judas vs 25). De God der liefde weet zeer wel wat Hij doen zal en het zal alles ten beste uitlopen. Maar ook al begrijpen wij het(nog) niet, wij hebben toch te buigen voor hetgeen de Schrift leert, ten aanzien van de voorbeschikking en de oorsprong van het kwaad. Wij moeten de Bouwmeester niet critiseren zolang Zijn in aanbouw zijnde bouwwerk nog in de steigerpalen staat en allerlei ruw, dikwijls vijandig, los werkvolk (achteraf zal 't blijken: Zijn personeel!) links en rechts op een voor ons onvakkundig oog niet verantwoorde manier met allerlei kostbaar materiaal in het rond smijt. We moeten ook niet denken dat er iets aan Zijn leiding ontsnapt; we moeten niet menen dat er iets anders gebeurt dan wat de almachtige, onmetelijke, hemelse Majesteit, de sublieme "Bouwmeester", Zelf in

Zijn altoos wijze "verborgen raad" (Zijn bouwkundig bureau en tekenkamer!) nauwkeurig in kaart heeft gebracht. Niets ontsnapt aan Zijn centrale leiding. De ganse ontwikkeling der wereldgeschiedenis is niets anders dan de uitdrukking van één verheven Godsgedachte. En de glorieuze ontknoping verbeidt onze ziel met blijde, hoewel zeer gespannen verwachting.

Menigmaal hebben ongeduldige mensen, die op deze "glorieuze ontknoping" van het werelddrama niet schijnen te kunnen wachten, mij gevraagd: waarom heeft God de mensen en de geesten niet zo heilig geschapen, dat zij niet konden zondigen? Waarom moest de boom der kennis van goed en kwaad in de hof van Eden staan? Waarom zouden mensen niet "zalig" kunnen zijn zonder dat ze vooraf tot zondaren en tot vijanden Gods werden gesteld? En waartoe is het dienstig dat de schepping vooraf door de zwarte poel van zonde en al haar aanleve moet heenwaden? En wat heeft God bewogen om een deel der engelen en hun aanvoerder, zij het dan tijdelijk, tot tegenstanders te formeren?

Op sommige dezer vragen heb ik getracht in dit en het vorig Nr. dezer uitgave een Schriftuurlijk antwoord te geven. Maar, zoals gezegd, de volledige ontraadseling van het probleem wacht ons in de toekomst, naar Gods nimmer falende beloften en wanneer "wij ten volle zullen kennen zoals wij zelf gekend zijn." (1 Kor. 13:12). Ik moge hier eindigen met het profetisch gedicht van onze Isaïc da Costa (1798-1860), die eens woorden heeft neergeschreven van welke hijzelf de draagwijdte destijds nog niet ten volle schijnt te hebben begrepen:

Aan de eindpaal van de tijden
Ziet ons oog de geest van 't kwaad,
Moe geworsteld en ontwapend,
Tot geen afval meer in staat.
Als de Here God in allen
En in allen alles is,
Zal het licht zijn, eeuwig licht zijn,
Licht uit licht en duisternis!

* * * * *